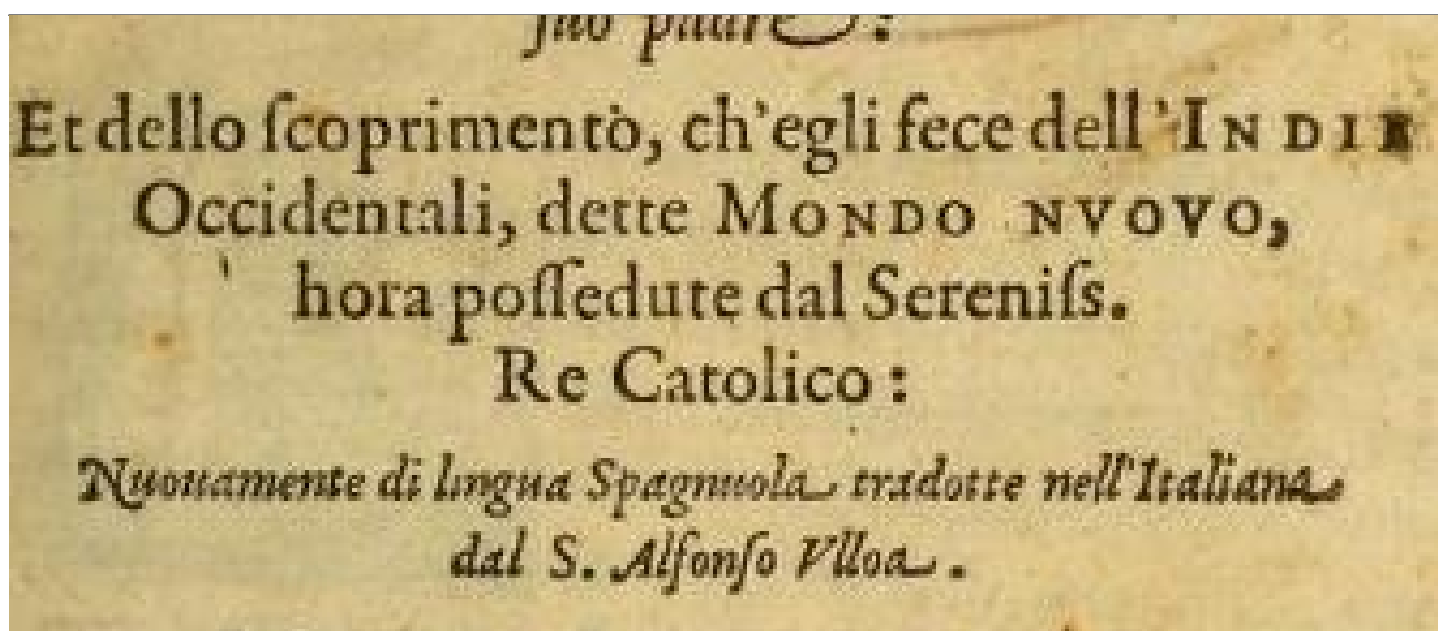

Els últims anys de vida de l'Alfons d'Ulloa a Venècia

Autor: Lluís Batlle i Rossell

Data de publicació: 15-04-2015

Els últims anys de vida de l'Alfons d'Ulloa, responsable de la primera edició coneguda del Diari de l'Almirant, fan pensar a en Lluís Batlle que aquesta és una obra d'estat completament adulterada.

L'Alfons d'Ulloa (Alfonso o Alonso de Ulloa) va ser el gran divulgador de la cultura castellana a Venècia a mitjan s. XVI. Allà hi edita grans èxits en castellà i en tradueix alguns d'ells a l'italià. Hi publica títols com *La Celestina*, *La Cárcel de Amor* d'en Diego de San Pedro, les poesies d'en Garcilasso de la Vega i d'en Boscà, la *Diana* d'en Montemayor, etc. Totes aquestes obres, i moltes d'elles directament en llengua castellana, van sortir de diverses impremtes venecianes amb què l'Ulloa solia treballar.

L'Othón Arróniz, el 1968, publica l'article *Alfonso de Ulloa, servidor de don Juan Hurtado de Mendoza*¹ en el qual intenta resseguir la vida del nostre personatge. Arróniz hi afirma que és impossible esbrinar-ne el lloc de naixement i que fins a ben entrat el segle XX amb prou feines s'ha pogut reconstruir res de la seva vida. De tota manera, l'investigador aconsegueix trobar prou informació dels últims anys de la vida de l'Ulloa.

Per diverses declaracions, troba que el 19 de gener del 1567 l'Ulloa és condemnat pel Tribunal del Consell dels Deu a ser decapitat. Aquest tribunal, diu, s'encarrega exclusivament de crims polítics, i ordena que se l'incautin «le scriture et opere stampate o da stampar»: fan recollir tots els seus documents i obres seves impreses o per imprimir. L'acusació és ben poc detallada i no ens permet saber quin crim va cometre exactament: «Alfonso Ulloa, spagnolo imputato d'haver fatto un mandato falso...». El tribunal li ofereix una permuta de condemna a cadena perpètua si delata un company seu. Així, el 6 de febrer del 1567 li és perdonada la vida i ingressa a la presó de «Valier», ens diu Arróniz. S'hi va estar pocs anys. El 16 de juny del 1570 va morir de febre a les masmorres venecianes.

Morel-Fatio, citat per Arróniz, observa que el 1570 l'Ulloa publica *Le historie di Europa*², i a la dedicatòria amb què l'Ulloa presenta l'obra no inclou cap al·lusió a la seva detenció. Morel-Fatio, com que no sabia per quin motiu el van condemnar, conclou que «cette privation de liberté n'eut ni graves motifs ni graves conséquences».

D'altra banda, l'Arróniz no menciona que el 1571 s'edita per primera vegada, com a traducció a l'italià feta de l'Ulloa, el famós Diari de l'Almirall: «Historie del S.D. Fernando Colombo, nelle quali s'ha particolare, & vera relatione, della vita, & de' fatti dell' Ammiraglio D. Christoforo Colombo, suo padre»³. Al pròleg, el venecià Gioseppe Moletto declara que aquest fou redactat en castellà, recollit pel seu fill Ferran, conservat pel seu nebot Lluís Colom, entregat al Senyor genovès Baliani di Fornari, i passat per aquest al signatari del pròleg, que el data a Venècia el 25 d'abril del 1571.

Diversos historiadors conclouen que l'Ulloa va haver de fer la traducció d'aquesta obra a la presó, però, tal com passava amb la seva obra *Le historie di Europa*, no hi ha cap menció d'aquest fet. Ni tampoc de la seva mort. ¿Té sentit que a l'Ulloa se li encarregués la traducció d'una obra tan políticament important –publicada un any després del seu decés– com la que comentem, havent estat condemnat el 1567 per un crim polític que va comportar la requisició de totes les seves obres impreses i per imprimir? Es versemblant pensar que l'Ulloa va ser capaç de compaginar aquesta traducció amb la redacció d'una obra també políticament important com *Le historie di Europa*? Alguns investigadors, entre ells En Jordi Bilbeny, han assenyalat que força punts del contingut d'aquest Diari de l'Almirall no són versemblants o bé no encaixen amb d'altres còpies. Sospiten que es tracta d'una edició d'estat. Ara, a més, veiem que les circumstàncies de l'Ulloa en el moment de la suposada traducció i edició de l'obra se sumen a aquestes sospites.

Al pròleg, però, s'insisteix intensament en el fet que no hem de dubtar gens ni mica de la seva veracitat: «no s'ha de dubtar que l'història no sigui certa, després que per part del fill, per relacions i cartes, ha estat escrita amb molta prudència. Tampoc no s'ha de dubtar que no sigui escrita de mà del sobredit Il·lustríssim Don Ernando, i que aquest fou donat a V.S. [Baliani de Fornari] com a tal per mà de l'Il·lustríssim Don Luigi Colombo [nebot d'en Ferran], gran amic de V.S.». Aquest incís al mateix pròleg sobre l'autenticitat del diari, el trobo molt sospitos. Massa insistència en qui va escriure la vida de l'almirall. Potser se'ns hi indica que ja llavors era ben raonable posar aquesta autenticitat en dubte.

Lluís Batlle

26 de desembre del 2014

ANOTACIONS

1 Othón Arróniz, "Alfonso de Ulloa, servidor de don Juan Hurtado de Mendoza"; *Bulletin Hispanique*, 70-3-4 (1968), p. 437-457. http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/hispa_0007-4640_1968_num_70_3_3947

2 Exemplar disponible a la Biblioteca de Baviera: <http://reader.digitale-sammlungen.de/resolve/display/bsb10159170.html>

3 Exemplar disponible a l'Internet Archive: <https://archive.org/stream/historiedelsdfer00coln#page/n5/mode/2up>